

Jutlus Nõos P, 24.12.18 kell 16.00, jõuluõhtu

Lektsioonid: 1Ms 3:15, 1Ms 12:2, 1Ms 26:4, 1Ms 49:8,10, 5Ms 18:18,19, Ps 89:4,5, Mi 5:1, MI 3:1, Lk 2:1–7, Lk 2:8–14, Lk 2:15–20, Tt 2:11–14

Jutlus: Lk 2:10–11

Laulud: 16 (1–3); 38 (1–2); 12 (1–4); 32B (1–3); 22 (1–4); 23 (1–3); 18A (1–2, 6); 34 (5); 37B (1–2); 29 (1–3)

Aga ingel ütles neile: „Ärge kartke! Sest vaata, ma kuulutan teile suurt rõõmu, mis saab osaks kogu rahvale, et teile on täna sündinud Taaveti linnas Päästja, kes on Issand Kristus.

Tol imelisel öösel andis ingel karjastele olulise ja täpse teate. Kuidas võisid karjased sellest aru saada? Tegemist oli küll lihtsate tööinimestega, kuid tõenäoliselt ikkagi sellistega, kes tundsid läbi ja lõhki Iisraeli pärimust. Muidu poleks ingel neile kõnelnud Taavetist, Taaveti linnast, Päästjast, Issandast ja Kristusest. Kõigi nende sõnade taga on ju pikk traditsioon, mis oli Iisraeli rahva meeles ja keeles välja kujunenud enne seda sündmust Petlemma väljal 1000 aasta jooksul.

Täna ei jõua me kõigi nende sõnadega seotud traditsiooni uurida, seda on edaspidi kõigil soovijail võimalik teha nt Nõo koguduse piiblitunnis või leeritunnis (kui keegi pole veel kogudusega liitunud).

Kuid tänasel jõuluõhtul tahaksin siiski hetkeks mõtiskleda sellise sõna üle nagu „päästja“. Mida võis tähendada „päästja“ antiikaja inimese jaoks? Kõigepealt oli see tiitel, millega pöörduti jumaluse (eriti kaitsejumaluse), kuninga või suurte teenetega inimese poole. Ehk olid karjasedki Rooma riigi asukaina sellise sõnakasutusega tuttavad. Kuid juutidena teadsid nad kindlasti kohti Pühakirjas, kus sellise tiitliga pöördutakse nende esiisade Aabrahami, Iisaki ja Jaakobi Jumala poole. Nt psalm 118, mis mõlgub muide meeles rahvahulgal, kes tervitab eesli seljas Jeruusalemma sisenevat Jeesust hoosianna-hüüetega. Selles psalmis on nt sellised kohad: „Issand on mu tugevus ja mu kiituslaul, ja tema oli mulle päästjaks“ (s 14) ja „Ma tänan sind, et sa mulle vastasid ning tulid mulle päästjaks!“ (s 21).

Mille või kelle käest aga oli Issand Jumal siis Iisraeli rahva päästnud? Sest Jumala poole ei pöördutud ju tiitliga „päästja“ mitte meelitamiseks nagu mõne luust ja lihast keisri või kuninga poole, vaid ikka selleks, et meenutada Jumala suuri tegusid.

Üks Jumala suuri tegusid Iisraeli rahva ajaloo oli kindlasti nende päästmine Egiptuse orjapõlvest. Vaarao sõjavägi ajas siis Iisraeli rahvast taga, kuid Jumal aitas ta kuiva jalaga läbi Punase mere ning uputas hiljem kogu vaarao sõjaväe merevoogudesse. Selliseid imelisi pääsemisi on Iisraeli rahva mälus kindlasti veel, kuid kirjeldatud pääsemine Moosese juhtimisel on selle rahva jaoks lausa identiteetiloova tähtsusega.

Kuid mida tähendab „päästja“ meie, eestlaste jaoks? Meie jaoks pole „päästja“ tänapäeval mingi tiitel. Võib-olla ehk nimetus Päästeameti töötajale, kes ruttab siis appi, kui keegi satub hätta või õnnetusse. Meie ajalooline mälu ei kannagi endas vist mingit päästja-kuju, kes meid hädas päästnud oleks. Lembitu ei suutnud meid ristirüütlite käest päästa, vaid langes. Jüriöö ülestõusu juht, kellena Eduard Bornhöhe kujutab Meelise-nimelist meest, langes samuti. Edasi aga okupeerisid meie maa erinevad kuningad, tsaarid ja juhid ning kui järgmine eelmise käest meie maa ja rahva ära võttis, ei saanud seda just päästmiseks nimetada.

Nõnda ei jäänud lauluisa Kreutzwaldil muud üle, kui selline päästja-kuju oma rahvuseeposes luua: see on muidugi Kalevipoeg, kes kord põrgu väravast tagasi jõuab „oma lastel' õnne tooma, Eesti põlve uueks looma“.

Kui mõtleme Eesti Vabariigi sünni peale – eriti meie 100. juubeliaasta valguses – siis tuli 19. veebruaril 1918 riigivõimuorganina kokku küll päästekomitee koosseisus Konstantin Päts, Jüri Vilms ja Konstantin Konik. Ent vastloodud riigi ellujäämisega seostavad eestlased ikkagi rahvast, kes maksis Vabadussõjas oma riigi eest paljude eludega, ja ühtegi riigi- ega väejuhti, vaatamata nii mõnegi suurtele teenetele, Päästja tiitliga austada küll ei tavatseta. Pigem armastatakse tänapäeval esile tuua selliste suurte isikute vigu ja eksimusi, mis ei lase nende teeneil liiga tähtsana paista.

Nõnda siis näib, et karjastel oli meie eesti rahva ees tubli eelis: nemad mõistsid ingli kõnet Päästjast paremini kui meie seda tänapäeval iganes teha suudame.

Või kas mõistsid ikka paremini? Kas pole ka meie rahva ajaloos olnud palju hetki, mil oleme pääsenud? Ja mitte mõne inimese või rahva sekkumise tõttu, vaid lihtsalt niisama? Peame tunnistama, et on. Pärast Liivi sõda 17. sajandi algul oli eestlaste arv langenud endisest poole võrra, küündides vaid veidi rohkem kui praeguse Tartu elanike arvuni. Umbes sama juhtus 100 aastat hiljem, pärast Põhjasõda 18. sajandi algul. 20. sajandi vintsutused on meile veelgi paremini teada, sest veel hiljuti elas meie keskel inimesi, kes mäletasid I ms aegu ning palju on elus II ms ja küüditamist mäletavaid inimesi.

Miks pidi eesti rahvas neist katsumustest pääsema ja edasi kestma? Ja koguni nii, et luua oma riik, võita sõda ülekaaluka vaenlasega, õpetada oma ülikoolis oma keeles ja teha suuri tegusid maailmakultuuris?

Jah, me ei oska või ei taha nimetada nimesid, kes meid on raskeil hetkil päästnud. Tulevad ehk meelde üksikud nimed meie rahva ajaloos: kas ühiskonnaegelased või sõjakangelased. Ent needki on aga teada vaid seetõttu, et keegi on vajalikuks pidanud neist kõnelda või nad üles kirjutada. Enamik päästmisi jääb varjatuks ja nendest teab vaid Jumal.

Jah, mis siin ikka pikalt kõnelda: üks tulebki meie rahva pääsemisi näha kellegi kõrgema heateona, mida me pole mitte millegagi ära teeninud. Selleks kõrgemaks heategijaks on Jumal, kes on kõik loonud ja andnud võimaluse paljudele rahvastele, kaasarnvatud eestlastele. Miks läks Eestil hästi, kui vaenlane oli 1919. aasta algul pealinnast vaid 40 km kaugusel? Miks sai Eesti 1980. aastate lõpul tagasi iseseisvuse ilma verevalamiseta, end lihtsalt vabaks lauldes? Ja miks viis Venemaa oma sõjajõud 1990. aastate algul Eestist välja?

Kindlasti võiks neid näiteid tuua veel ja veel. Ja kui me selles valguses mõtleme ingli sõnumile tol jõuluõöl, siis hakkame ehk paremini mõistma, kuidas karjased sellest sõnumist aru said. Päästja on keegi, kes on aidanud ühte väikest ja paljukannatanud rahvast ajaloo tuultes püsima jääda ning edasi minna. Päästja on kogu loodu ja ajaloo Issand, kõigeväeline Jumal.

Kuid ega karjasedki mõistnud kõike lõpuni. Lõpuni ei mõistnud Jeesuse sündimise põhjust koguni Jeesuse vanemad. Mis siis, et ingel oli Joosepile öelnud, et tema naine Maarja toob ilmale poja, kes päästab oma rahva nende pattudest. Mis siis, et ingel oli Maarjale teatanud, et tema pojale annab Issand Jumal tema isa Taaveti trooni. See, mida Jeesuse sündimine tegelikult tähendas, hakkas ilmnema järk-järgult.

Olen püüdnud seni „päästja“ mõistet avada ajaloo kaudu, kuid tegelikult tuleks seda teha õndsusloo kaudu. Siiski arvan, et ajalugu aitab paremini mõista õndsuslugu, sest sel viisil õpib inimene küsima miks-küsimusi. Miks on üks rahvas ellu jäänud ja teine on kadunud? Miks on selle rahva käsi ühel perioodil hästi käinud ja teisel mitte? Sellistele küsimustele saab vastata õndsuslugu.

Õndsuslugu Jumala kõne inimkonnale ajalooüleselt. Sest seal, kus asub Jumal, pole ajalugu, sest seal pole ka aega: kõik on korraga ja igavesti. Aeg on vaid inimese jaoks, kes asub Jumalast eemal. Jumal on aja andnud selleks, et inimene jõuaks tagasi Jumala juurde, ajatusse igavesse olemisse, kus ta on kunagi oma eksimuse tõttu välja langenud. Kõike, mis maailmas toimub, tuleb näha selles võtmes. Ja just seda õpetab meile kirja pandud Jumala kõne, Piibel.

Jeesuse sünd Petlemmas nüüd juba üle 2000 aasta tagasi avas meile selle Jumala õndsusloo mõtte, mis varem oli varjatud. Nüüd me me mõistame, milleks on meile antud elu ajalikus maailmas – selleks, et jõuaksime oma ajalikus elus leida ajatu. Ja seda kõike on meile kinkinud Jeesus Kristus, kelle sünnipüha võime neil päevil jälle kord tähistada.

Õnnistatud jõule, kallis Nõo kihelkonna rahvas ja külalised!

Aamen.